

PREDSJEDNIK CRNE GORE

Gospodin Milo Đukanović

PREDSJEDNIK VLADE CRNE GORE

Gospodin Dritan Abazović

Podgorica, 26. jul 2022.

Predmet: Usaglašavanje teksta “Temelnog ugovora između Crne Gore i Srpske pravoslavne crkve” sa pravnim poretkom Crne Gore

Poštovana gospodo Đukanović i Abazović,

u prilogu Vam dostavljam predloge NVO Akcija za ljudska prava za izmjenu dokumenta, koji je Vlada Crne Gore usvojila 8. jula 2022. godine pod nazivom “Temeljni ugovor između Crne Gore i Srpske pravoslavne crkve”.

U cilju pripreme za učešće u radnoj grupi, koja je bila najavljena, NVO Akcija za ljudska prava je izradila ove predloge uz učešće naših pravnih savjetnika: Tatjane Gogić, advokata Veselina Radulovića i prof. dr Vesne Rakić Vodinelić.

Naši predlozi predstavljaju argumentovani savjet pravnih stručnjaka kako da se usvojeni dokument uskladi sa pravnim poretkom Crne Gore i ni u kom smislu nemaju političku konotaciju.

Podsjećamo da je Vlada prilikom stupanja u ugovorne odnose ograničena Ustavom Crne Gore i zakonima, na osnovu člana 11 stav 3 Ustava. To znači da nije ovlašćena da se obavezuje drugačije od onoga što je propisano. Odredbe ugovora koje bi odstupile od važećeg pravnog okvira bile bi ništave, i kao takve ne bi koristile ni državi ni Srpskoj pravoslavnoj crkvi (SPC).

Ističemo da je u cilju zaštite ljudskih prava neophodno izmijeniti odredbe kojima se:

- SPC garantuju javnopravna ovlašćenja;
- obećava da se bezbjednosne mjere u objektima i drugim prostorima u vlasništvu SPC neće primjenjivati bez saglasnosti crkvenih vlasti;
- ograničava pravo na obraćanje sudu u postupku donošenja odluka disciplinske prirode;
- vjersko obrazovanje predviđa na drugačiji način od zakona.

Pored toga, smatramo da nema razloga preskočiti ni ozbiljne pravno-tehničke propuste na koje smo ukazali u preambuli i u članovima ugovora, kao i da nema opravdanja za ponavljanje ili parafraziranje prava i obaveza koje su već uređene zakonima.

Prilikom izrade predloga imali smo u vidu sporazume Crne Gore i zemalja u regionu sa vjerskim zajednicama, i to: „Temeljni ugovor između Crne Gore i Svete Stolicе“, „Ugovor o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori“, „Ugovor o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori“, „Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Srpske pravoslavne crkve u Republici Hrvatskoj o pitanjima od zajedničkog interesa“, „Sporazum o pravnom položaju Srpske pravoslavne crkve“, „Sporazum med Republiko Slovenijo in Svetim Sedežem o pravnih vprašanjih“, „Osnovni ugovor između Bosne i Hercegovine i Srpske pravoslavne crkve“.

S poštovanjem,

Tea Gorjanc Prelević,
izvršna direktorica

PREDLOG IZMJENA TEKSTA “TEMELJNOG UGOVORA IZMEĐU CRNE GORE I SRPSKE PRAVOSLAVNE CRKVE”

Imajući u vidu tekst dokumenta pod nazivom Temeljni ugovor između Crne Gore i Srpske pravoslavne crkve, koji je objavljen na internet stranici Vlade Crne Gore i usvojen na sjednici Vlade 8. jula ove godine, NVO Akcija za ljudska prava daje sljedeće predloge za izmjene tog teksta u cilju njegovog usklađivanja sa pravnim poretkom Crne Gore.

Prvobitnu argumentaciju, u vidu upozorenja na odredbe ugovora koje bi trebalo izmijeniti, dali smo u pismu koje smo 6. jula 2022. uputili predsjedniku Vlade, gospodinu Abazoviću, ministru pravde, gospodinu Kovaču i ministru ljudskih i manjinskih prava, gospodinu Gjeka. U nastavku predlažemo konkretne izmjene teksta ugovora, koje i dodatno obrazlažemo.

Napominjemo da donji tekst, preglednosti radi, sadrži sve odredbe ugovora, a da smo žutom bojom naglasili one odredbe koje smatramo da zaslužuju izmjene ili dopune.

TEMELJNI UGOVOR IZMEĐU CRNE GORE I SRPSKE PRAVOSLAVNE CRKVE

Predlog izmjene: Naziv “Temeljni ugovor između Crne Gore i Srpske pravoslavne crkve” izmijeniti u „Ugovor o pojedinim pitanjima od zajedničkog interesa između Crne Gore i Srpske pravoslavne crkve”.

Obrazloženje: Zakon o slobodi vjeroispovijesti i o pravnom položaju vjerskih zajednica („Sl. list CG”, br. 074/2019 i 8/2021) ne sadrži termin „temeljni ugovor“. Član 10 Zakona glasi: „Pojedina pitanja od zajedničkog interesa za Crnu Goru i jednu ili više vjerskih zajednica mogu se urediti ugovorom koji zaključuju Vlada Crne Gore (u daljem tekstu Vlada) i vjerske zajednice”.

S Islamskom zajednicom i Jevrejskom zajednicom zaključeni su ugovori koji nose naziv u skladu sa zakonom „Ugovor o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i ...”. Republika Hrvatska je odnose sa Srpskom pravoslavnom crkvom (u nastavku: SPC) uredila zaključujući „Ugovor o pitanjima od zajedničkog interesa“, a Republika Slovenija „Sporazum o pravnom položaju Srpske pravoslavne crkve“, što su nazivi takođe usklađeni sa njihovim zakonima¹. Primjeri ovih ugovora su uzeti jer su Republika Hrvatska i Republika Slovenija republike bivše SFRJ i članice Evropske unije, čijem članstvu teži Crna Gora.

Naziv „temeljni ugovor“, koji je korišten u ugovoru Crne Gore sa Svetom Stolicom, u skladu je sa pravnim poretkom, jer se radi o međunarodnom ugovoru, koji je ratifikovala Skupština Crne Gore, koji ima zakonsku snagu i kojim se moglo odstupiti od važećih zakona. U slučaju ugovora CG sa SPC ne zaključuje se međunarodni ugovor, već sporazum koji nije predmet ratifikacije, nema rang zakona i mora biti usklađen sa važećim zakonima.

¹ Npr. vidi čl. 9 Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica Republike Hrvatske (NN br. 83/02, 73/13).

PREAMBULA:

Crna Gora koju zastupa Vlada Crne Gore i Srpska pravoslavna crkva, koju zastupa Sveti Arhijerejski Sinod Srpske Pravoslavne Crkve (u daljem tekstu: strane ugovornice).

U namjeri da uredi pravni okvir međusobnih odnosa,

Predlog izmjene: “U nastojanju da se uredi pitanja od zajedničkog interesa...”.

Obrazloženje: U preambuli nacarta ugovora definisana je namjera ugovornih strana na način koji je suprotan Ustavu i zakonu. Naime, Vlada i SPC nemaju ovlašćenja da ugovorom „uređuju pravni okvir međusobnih odnosa“, što je u preambuli navedeno kao namjera ugovornih strana. Shodno članu 10 Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica, Vlada i SPC mogu ugovorom urediti samo pojedina pitanja od zajedničkog interesa. Kao ugovorne strane oni to moraju uraditi u skladu sa pravnim okvirom koji definiše odnose države i vjerskih zajednica i koji je uređen Ustavom i zakonima. U tom smislu ukazujemo da ugovori sa Islamskom zajednicom i Jevrejskom zajednicom u preambulama navode da se zaključuju **u nastojanju da se uredi pitanja od zajedničkog interesa**, a ne „u namjeri da uredi pravni okvir međusobnih odnosa“. Temeljni ugovor između Crne Gore i Svete Stolice u preambuli navodi da se zaključuje u nastojanju da se uredi pravni okvir odnosa između Katoličke crkve i države Crne Gore, ali u ovom slučaju se radi o međunarodnom ugovoru koji je potvrđen zakonom, a zakonom se može uređivati pravni okvir odnosa države i vjerske zajednice.

Pozivajući se na međunarodno pravo i Ustavom Crne Gore, zajemčenu slobodu vjeroispovijesti i načelo odvojenosti države i Crkve, na pravoslavno kanonsko pravo, Ustav Srpske Pravoslavne Crkve (u daljem tekstu: Ustav SPC) i crkveno ustrojstvo od osnivanja Žičke Arhiepiskopije, Pečke Patrijaršije, odnosno Srpske Pravoslavne Crkve,

Predlog izmjene: “Crna Gora, pozivajući se na međunarodno pravo, Ustav Crne Gore, važeće zakone, zajemčenu slobodu vjeroispovijesti i načelo odvojenosti države i Crkve, a Srpska pravoslavna crkva (SPC) na pravoslavno kanonsko pravo, Ustav Srpske pravoslavne crkve (u daljem tekstu: Ustav SPC) i crkveno ustrojstvo od osnivanja Žičke arhiepiskopije, Pečke patrijaršije, odnosno Srpske pravoslavne crkve”.

Obrazloženje: Državu ne obavezuje kanonsko pravo. Država se može pozivati samo na međunarodno pravo, Ustav i zakone², a ne i na pravoslavno kanonsko pravo, Ustav Srpske Pravoslavne Crkve i crkveno ustrojstvo.

Rješenje koje predlažemo je sadržano u Temeljnem ugovoru sa Svetom Stolicom³.

² Vidi Ustav Crne Gore, *Sl. list CG*, br. 1/2007 i 38/2013, čl. 9 i 16.

³ *Temeljni ugovor između Crne Gore i Svete Stolice*

“Crna Gora i Sveta Stolica, u nastavku Strane,

- u nastojanju da uredi pravni okvir odnosa između Katoličke crkve i države Crne Gore;

- Crna Gora pozivajući se na svoja ustavna načela koja se tiču vjerskih sloboda, a Sveta Stolica na dokumente Drugoga Vatikanskog sabora i na odredbe kanonskoga prava:

- Imajući u vidu viševjekovno prisustvo Katoličke crkve u Crnoj Gori, kao i važnost Konvencije između Leona XIII i Nikole I, Knjaza Crne Gore, od 18. avgusta 1886.;

- Uvažavajući ulogu koju je Katolička crkva imala na društvenom, kulturnom i obrazovnom području;

- Pozivajući se na međunarodno priznata načela o odvojenosti vjere i države i o slobodi vjere; ...”

U ugovoru Republike Hrvatske sa SPC, država se pozvala na međunarodne konvencije i standarde⁴, dok u ugovoru Republike Slovenije sa SPC takvog ili sličnog pozivanja nema⁵. Preambula ugovora sa Jevrejskom zajednicom takođe ne sadrži pozivanje na vjersko pravo⁶. Iz poštovanja prema drugoj ugovornoj strani može se pomenuti kanonsko pravo kojim se crkvena vlast rukovodi, ali treba učiniti očiglednim da se država ne poziva na kanonsko pravo.

Polazeći od činjenice da je Hrišćanska Crkva na prostoru Crne Gore prisutna od apostolskih vremena i njenog kontinuiteta-misije kroz istorijsko pravoslavno i crkveno ustrojstvo od osnivanja Zetske, Budimljanske i Humske Episkopije Žičke Arhiepiskopije (1219-1220g.),

Uvažavajući doprinos Srpske Pravoslavne Crkve u društvenom, kulturnom i obrazovnom razvoju Crne Gore i istorijsku ulogu Mitropolije Crnogorsko-Primorske za vrijeme crnogorskih mitropolita/gospodara

Predlog izmjene: „Imajući u vidu dugotrajno prisustvo Srpske pravoslavne crkve na prostoru Crne Gore, kroz istorijsku i sadašnju ulogu i doprinos vjerskom, kulturnom i obrazovnom razvoju Crne Gore, ...”.

Obrazloženje: Hrišćanska crkva nije ugovorna strana i nije jasna potreba da se taj termin koristi u ugovoru, posebno ne naveden velikim slovom “Hrišćanska crkva”. Treba takođe uzeti u obzir da u Crnoj Gori postoje registrovane vjerske zajednice, koje u nazivu sadrže isti termin, npr. Hrišćanska Adventistička crkva, Hrišćanska vjerska zajednica Jehovini svjedoci, pa bi upotreba termina Hrišćanska crkva doprinijela nejasnoći. Ugovor se svakako zaključuje sa Srpskom pravoslavnom crkvom, pa bi i preambulu trebalo usmjeriti na tu stranu ugovornicu.

Ukazujemo i da Zakon o crkvama i vjerskim zajednicama Republike Srbije u članu 11 Srpskoj pravoslavnoj crkvi priznaje „kontinuitet sa pravnim subjektivitetom stečenim na osnovu Načertanija o duhovnoj vlasti (Odluka Narodne Skupštine Knjaževstva Srbskog od 21. maja 1836. godine) i Zakona o Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi ("Službene novine Kraljevine Jugoslavije",

⁴ Preambula Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Srpske pravoslavne crkve u Republici Hrvatskoj o pitanjima od zajedničkog interesa: (u daljnjem tekstu: ugovorne strane)

- želeći urediti odnose na području odgoja, obrazovanja i kulture, te dušobrižničku skrb za vjernike u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima, bolničkim zdravstvenim ustanovama i ustanovama za socijalnu skrb, kao i za vjernike pripadnike oružanih snaga i policije, te druge osobe stalno zaposlene u oružanim snagama i policiji i članove njihovih obitelji,
- u nastojanju osiguranja materijalnih uvjeta za vjersko djelovanje,
- u namjeri stvaranja i održavanja boljih uvjeta vjerskog djelovanja,
- u cilju uzajamne suradnje za dobrobit svih građana bez obzira na vjersko uvjerenje,
- pozivajući se na međunarodne konvencije i standarde,

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_12_196_3109.html

⁵ Sporazum o pravnom položaju Srpske pravoslavne crkve umjesto preambule sadrži samo slijedeću rečenicu: „Vlada Republike Slovenije in Srbska pravoslavna cerkev Metropoliya Zagrebško-Ljubljanska (v nadaljevanju Srbska pravoslavna cerkev) sta se sporazumeli: ...“

⁶ Ugovor o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u CG

“Vlada Crne Gore i Jevrejska zajednica, (u daljem tekstu Strane) imajući u vidu:

- raniju i sadašnju ulogu Jevrejske zajednice u Crnoj Gori,
- spremnost za saradnju u cilju ostvarenja dobrobiti svih njenih građana bez obzira na njeno uvjerenje i nacionalnu pripadnost
- odredbe Ustava Crne Gore, međunarodne konvencije i standard,
- nastojanje da se urede pitanja od zajedničkog interesa za odnose između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori, saglasile su se o sledećem:...”.

broj 269/1929)“, pa se, dakle, ni tamo ne ide dalje od odluke kojom je država priznala subjektivitet SPC 1836. godine.

Konstatujući da Srpsku Pravoslavnu Crkvu u Crnoj Gori čine, kao njen organski dio, Mitropolija Crnogorsko-Primorska i Eparhija Budimljansko-Nikšićka, Mileševska i Zahumsko-Hercegovačka i Primorska (ili: Zahumsko-Hercegovačka)

Predlog izmjene: Riječi “organski dio” zamijeniti riječima „organizacioni dio“.

Obrazloženje: Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica koristi termin “organizacioni dio”, a ne “organski dio”, vidjeti član 23 ovog Zakona⁷.

⁷ Organizacioni dio vjerske zajednice koji djeluje u Crnoj Gori, čiji je vjerski centar u inostranstvu, koji do sada nije bio prijavljen, odnosno registrovan kod nadležnog organa državne uprave u Crnoj Gori, uz zahtjev iz člana 21 ovog zakona, prilaže i odluku nadležnog organa te vjerske zajednice za upis u Knjigu registrovanih vjerskih zajednica.

ČLANOVI UGOVORA

Član 1

Strane ugovornice potvrđuju da su Srpska Pravoslavna Crkva (u daljem tekstu: Crkva) i Crna Gora (u daljem tekstu: Država), svaka u svom polju djelovanja, nezavisne i samostalne i obavezuju se da će u međusobnim odnosima u potpunosti poštovati to načelo.

Strane ugovornice se obavezuju da će međusobno saradivati u cilju cjelovitog duhovnog i materijalnog razvoja čovjeka i društva i unapređivanja opšteg dobra.

Preporuka za izmjenu: Smatramo da je uputnije koristiti skraćenicu “SPC”, umjesto Crkva, s obzirom na to da je u Crnoj Gori registrovano više crkava. Skraćenicu “SPC” je uobičajena u crnogorskoj javnosti. Pored toga, ukazujemo da je prema dostupnim pravopisima⁸ ispravno pisati Srpska pravoslavna crkva, a ne Srpska Pravoslavna Crkva.

Član 2

Član 2, stav 1:

Država priznaje kontinuitet pravnog subjektiviteta i u skladu sa svojim Ustavom jemči Crkvi i njenim crkveno-pravnim licima (eparhijama, crkvenim opštinama, manastirima, zadužbinama, samostalnim ustanovama i fondovima i, prema crkvenoj namjeni, pojedinim hramovima) vršenje javnopravnih ovlašćenja u Crnoj Gori u skladu sa pravoslavnim kanonskim pravom i Ustavom SPC.

Predlog izmjene: Izostaviti riječ „kontinuitet“; izostaviti riječi „jemči ... vršenje javnopravnih ovlašćenja u Crnoj Gori u skladu sa pravoslavnim kanonskim pravom i Ustavom SPC“, tako da odredba glasi: „Država priznaje pravni subjektivitet SPC i njenim crkveno-pravnim licima (eparhijama, crkvenim opštinama, manastirima, zadužbinama, samostalnim ustanovama i fondovima i, prema crkvenoj namjeni, pojedinim hramovima) u Crnoj Gori, u skladu sa pravnim poretком Crne Gore“.

Obrazloženje: Ugovori sa drugim vjerskim zajednicama u Crnoj Gori ne pominju „kontinuitet pravnog subjektiviteta“ i nije jasno šta bi takva formulacija trebalo da znači. Brisanjem riječi „kontinuitet“, SPC ne bi bila u nepovoljnijem položaju u odnosu na ostale vjerske zajednice, već bi s njima bila izjednačena. U ugovorima sa drugim vjerskim zajednicama, navedeno je da se „priznaje subjektivitet“ koji su te zajednice stekle prije zaključivanja ugovora, i tako je u ugovorima koje je SPC zaključila sa Republikom Hrvatskom i Republikom Slovenijom.

Pravni subjektivitet pravnih lica, uključujući i crkvena pravna lica, u smislu pravnog poretka Crne Gore, ne može se steći po kanonskom pravu, tj. „u skladu sa pravoslavnim kanonskim pravom i Ustavom SPC“, kako se može zaključiti na osnovu teksta ugovora, već na osnovu registracije kod nadležnog ministarstva u skladu sa Zakonom o slobodi vjeroispovijesti i

⁸ Pravopis crnogorskog jezika i rječnik crnogorskog jezika (pravopisni rječnik), Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Podgorica, 2009, str. 12; Pravopisni rečnik srpskog jezika sa pravopisno-gramatičkim savetnikom, M. Šipka, Prometej, Novi sad, 2010, str. 1079.

pravnom položaju vjerskih zajednica. Drugačije rješenje bi značilo da je SPC privilegovana u odnosu na druge vjerske zajednice, koje su pravni subjektivitet stekle registracijom, u skladu sa pravnim poretkom Crne Gore.

U odnosu na to da država jemči **SPC vršenje javnopravnih ovlašćenja** u Crnoj Gori, upozoravamo da vjerska zajednica ne može biti nosilac javnih ovlašćenja, jer nosioci javnih ovlašćenja isključivo mogu biti državni organi, organi državne uprave, organi lokalne samouprave, organi lokalne uprave, ustanove i drugi subjekti koji vrše javna ovlašćenja (javnopravni organi), a koji moraju biti osnovani zakonom⁹. Primjer „drugog subjekta koji vrši javna ovlašćenja“ je Centralna banka, uređena posebnim zakonom¹⁰.

Posebno je neprihvatljivo da država jemči crkvi vršenje javnopravnih ovlašćenja „u skladu sa pravoslavnim kanonskim pravom i Ustavom SPC“. Vlada i SPC nemaju ovlašćenja da međusobnim ugovorom garantuju crkvi vršenje javnopravnih ovlašćenja u skladu sa kanonskim pravom i Ustavom SPC. Javna ovlašćenja se mogu vršiti samo na osnovu Ustava i zakona, i u skladu sa Ustavom i zakonom, a ne u skladu sa kanonskim pravom.

Ugovori sa drugim vjerskim zajednicama ne pominju javnopravna ovlašćenja. O davanju takvih ovlašćenja SPC takođe nema riječi ni u jednom od ugovora koje je SPC zaključila sa državama iz regiona (BiH, Republikom Hrvatskom, Republikom Slovenijom).

Pravo crkve da samostalno uređuje njenu unutrašnju organizaciju i da osniva, mijenja, ukida ili priznaje crkveno-pravna lica prema odredbama pravoslavnog kanonskog prava i Ustava SPC, ne može se podvesti pod pojam javnopravnih ovlašćenja jer se **javnopravna ovlašćenja vrše u ime države i iza njih stoji autoritet države**. U slučaju potrebe, vršenje javnih ovlašćenja država sprovodi i represivnim mjerama. Kod vršenja javnopravnih ovlašćenja radi se o jednoj vrsti vršenja vlasti na osnovu ustavnih i zakonskih ovlašćenja. Između termina “vlast” i “javnopravno ovlašćenje” teško je napraviti suštinsku razliku u pogledu sadržaja.

Zakonom o upravnom postupku uređuju se i pravila po kojima su, u cilju ostvarivanja zaštite prava i pravnih interesa fizičkih lica, pravnih lica ili drugih stranaka, kao i zaštite javnog interesa, dužni da postupaju državni organi, organi državne uprave, organi lokalne samouprave, organi lokalne uprave, ustanove i **drugi subjekti koji vrše javna ovlašćenja**¹¹. Zato je neustavno i nezakonito propisivati da javna ovlašćenja vrši vjerska zajednica i to u skladu sa pravoslavnim kanonskim pravom i Ustavom SPC. Na taj način bi se grubo povrijedio ustavni princip odvojenosti vjerskih zajednica od države.

Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica ne propisuje javnopravna ovlašćenja, niti vjerskim zajednicama daje status javnopravnog organa, već status pravnog lica i to pod uslovom da izvrše upis u registar vjerskih zajednica.

Unutrašnju organizaciju vjerske zajednice, obrazovanje, sastav, imenovanje i ovlašćenja vjerskih službenika reguliše kanonsko pravo, a zakon obavezuje državu da se u unutrašnja pitanja vjerske zajednice ne miješa¹². Za regulisanje ovih pitanja i odlučivanju o pravima i obavezama svojih vjernika nijesu potrebna javnopravna ovlašćenja, niti se ugovorom mogu davati ova prava,

⁹ Vidi Zakon o upravnom postupku, *Sl. list CG*, br. 056/14 od 24.12.2014, 020/15 od 24.04.2015, 040/16 od 30.06.2016, 037/17 od 14.06.2017, čl. 1, i Zakon o državnoj upravi, *Sl. list CG*, br. 078/18, čl. 42.

¹⁰ Zakon o Centralnoj banci Crne Gore, *Sl. list CG*, br. 40/2010, 46/2010 - ispr., 6/2013 - odluka US i 70/2017.

¹¹ *Ibid.*

¹² Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica ("Službeni list Crne Gore", br. 074/19 od 30.12.2019, 008/21 od 26.01.2021) u članu 7 st. 3 " Vjerska zajednica slobodno odlučuje, naročito o:

- unutrašnjoj organizaciji, obrazovanju, sastavu, ovlašćenjima i funkcionisanju njenih organa;
- izboru svog vjerskog poglavara, imenovanju i ovlašćenjima svojih vjerskih službenika i drugog vjerskog osoblja;

- pravima i obavezama svojih vjernika, pod uslovom da ne ometaju njihovu vjersku slobodu;

- povezivanju ili učestvovanju u međuvjerskim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori ili u inostranstvu."

<https://www.gov.me/dokumenta/9d0b0752-9efb-4191-969e-2941c699b4c3>

jer se dodjeljuju isključivo Zakonom koji je veće pravne snage od ugovora. Druge vjerske zajednice, takođe, odlučuju o svojim unutrašnjim pitanjima, pravima i obavezama svojih vjernika i nemaju za to javnopravna ovlašćenja.

Dokumenta koja vjernicima izdaju crkvene vlasti, ne mogu se smatrati javnim ispravama koje izdaju javnopravni organi na osnovu javnopravnih ovlašćenja. Recimo, prilikom sklapanja braka dokument koji izdaje crkva, nije relevantan za dokazivanje činjenice postojanja braka – jer se brak dokazuje izvodom iz matične knjige vjenčanih. Porodični zakon¹³ u članu 16 propisuje da se brak sklapa saglasnošću volja pred nadležnim organom (misli se na državni organ), na način predviđen zakonom. Stoga, činjenica da je brak sklopljen pred crkvenim vlastima *nije od značaja za pravni poredak države*. Ugovor Republike Hrvatske sa SPC u ovom dijelu ne može služiti kao primjer, jer je zakonsko uređenje braka u Hrvatskoj drugačije od onog u Crnoj Gori. Tako je odredba hrvatskog ugovora iz čl. 8: „Vjersko vjenčanje od trenutka sklapanja ima učinke građanskog braka prema odredbama zakonodavstva Republike Hrvatske ako ugovorne stranke nemaju građanske zapreke i ako su ispunjeni zahtjevi predviđeni odredbama zakonodavstva Republike Hrvatske“, utemeljena u odredbi Obiteljskog zakona Republike Hrvatske¹⁴ čl. 13: „Brak se sklapa suglasnom izjavom žene i muškarca u građanskom ili vjerskom obliku“. Takođe, krštenice koje crkva izdaje svojim vjernicima, služe isključivo za duhovne i vjerske stvari i nijesu tretirane bilo kojim zakonom države Crne Gore. Izdavanje diploma i svjedočanstva učenicima vjerskih škola objašnjeno je dolje, kod člana 16 ovog ugovora.

Član 2, stav 2:

Nadležna crkvena vlast ima pravo da samostalno uređuje njezinu unutrašnju organizaciju i da osniva, mijenja, ukida ili priznaje crkveno-pravna lica prema odredbama pravoslavnog kanonskog prava i Ustava SPC.

Član 2, stav 3:

Nadležna crkvena vlast o tim odlukama obavještava organ državne uprave radi evidentiranja crkveno-pravnih lica u skladu sa državnim propisima.

Član 2, stav 4:

Nadležni državni organ je dužan da postupi po prijavi nadležnih crkvenih vlasti.

Predlog izmjene čl. 2, st. 4: Odredbu brisati.

Obrazloženje: Državni organ je svakako dužan da postupi u skladu sa članom 26 Zakona o slobodi vjeroispovijesti i pravnom položaju vjerskih zajednica i evidentira pravna lica, suvišno je tu postojeću zakonsku obavezu ovdje ponavljati. U slučaju da organ ne postupi po prijavi, primjenjuje se Zakon o upravnom postupku koji propisuje šta se događa u slučaju tzv. ćutanja uprave. Ovakvu normu ne sadrži nijedan od ugovora države s ostalim vjerskim zajednicama, niti takvu odredbu sadrže ugovori Republike Slovenije i Republike Hrvatske sa SPC.

¹³ Porodični zakon, *Sl. list CG*, br. 1/2007 i *Sl. list CG*, br. 53/2016 i 76/2020.

¹⁴ <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>

Član 3

Država jemči Crkvi, crkveno-pravnim licima, sveštenstvu, monaštvu i vjericima slobodu održavanja duhovnih i administrativnih veza, saglasno pravoslavnom kanonskom pravu i Ustavu SPC, sa svojim najvišim crkvenim tijelima, sa drugim pomjesnim pravoslavnim crkvama, kao i sa i vjerskim zajednicama.

Član 4

Poštujući slobodu vjeroispovijesti, Država priznaje Crkvi slobodu vršenja njene apostolske jevanđelske misije, posebno u pogledu bogoslužjenja, ustrojstva, crkvene uprave, prosvjete i vjerske propovijedi.

Član 5

Crkva ima isključivo i neotuđivo pravo da slobodno, u skladu sa potrebama i na osnovu pravoslavnog kanonskog prava i Ustava SPC, u Crnoj Gori uređuje sopstveno crkveno ustrojstvo, kao i da osniva, mijenja i ukida arhijerejska namjesništva, crkvene opštine, parohije, manastire i druge organizacione jedinice.

Član 6

Član 6, stav 1:

Crkva je nadležna za sva crkvena imenovanja, premještaje, smjene, dodjelu i oduzimanje crkvenih službi, u skladu sa pravoslavnim kanonskim pravom i Ustavom SPC.

Član 6, stav 2:

Sveti Arhijerejski Sabor Srpske Pravoslavne Crkve je kao najviša crkvena vlast isključivo nadležan za izbor, **hirotoniju** i postavljenje **arhijereja** u eparhijama u Crnoj Gori, kao i za osnivanje, mijenjanje i ukidanje eparhija u skladu sa pravoslavnim kanonskim pravom i Ustavom SPC.

Predlog izmjene u čl. 6, st. 2: “Hirotonija” i “arhijerej” nijesu pojmovi koje mora da zna državni službenik ili neko ko ne pripada SPC. Ako se na njima insistira, treba ih objasniti u posebnom pojmovniku, kakav sadrži ugovor sa Islamskom zajednicom u Crnoj Gori.

Član 6, stav 3:

Nadležne crkvene vlasti imaju pravo da u skladu sa pravoslavnim kanonskim poretkom i odgovarajućim crkvenim propisima donose odluke duhovne i **disciplinske prirode bez ikakvog uplitanja državne vlasti.**

Predlog izmjene u čl. 6, st. 3: Brisati riječi “i disciplinske prirode”.

Obrazloženje: Odluke duhovne prirode vjerske zajednice treba da donose bez uplitanja vlasti. Međutim, riječi “bez ikakvog uplitanja državne vlasti” odnose se i na odluke disciplinske prirode, i mogu se razumijeti da ograničavaju pravo na pristup nadležnom sudu protiv odluka donijetih u disciplinskom postupku u SPC. Pravni poredak Crne Gore dozvoljava da zaposleni, pa tako i vjerski službenici, protiv disciplinskih odluka donijetih u okviru pravnih lica pokrenu spor pred nadležnim sudom, a prije toga pred agencijom za mirno rješavanje radnih sporova ili centrom za alternativno rješavanje sporova (Zakon o radu, čl. 140, 141 i 151). Odlukama

disciplinske prirode odlučuje se o pravima i obavezama koje nijesu duhovne prirode, a koje bi mogle imati karakter i posljedice kao i krivične sankcije za kažnjeno lice. Odredba člana 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) primjenjuje se na svaki postupak čiji ishod ima direktni uticaj na određivanje i/ili materijalni položaj nekog privatnog prava ili obaveze, pa i na disciplinske postupke u kojima se donose odluke disciplinske prirode u kojima se raspravlja ono što se može podvesti pod širi pojam "krivične optužbe". Jedna od garancija koju obezbjeđuje član 6 Konvencije je i pravo pristupa sudu.

Nijedan od ugovora sa drugim vjerskim zajednicama u Crnoj Gori ne sadrži ovakvu odredbu, kojom se vjerskoj zajednici daje pravo da u skladu sa kanonskim poretkom i svojim propisima donosi odluke disciplinske prirode bez ikakvog uplitanja državne vlasti.

Član 7

Član 7, stav 1:

Država jemči Crkvi slobodu bogoslužnja, vjerskih obreda i ostalih vjerskih i humanitarnih djelatnosti.

Član 7, stav 2:

Bogoslužjenje, vjerski obredi i ostale vjerske djelatnosti se obavljaju u hramovima, drugim zgradama, na grobljima i prostorima u crkvenoj svojini, kao i na javnim mjestima, otvorenim prostorima i mjestima vezanim za značajne istorijske događaje ili ličnosti.

Član 7, stav 3:

Država jemči Crkvi nepovredivost prava svojine i državine nad manastirima, hramovima, zgradama i drugim nepokretnostima i prostorima u njenom vlasništvu, u skladu sa pravnim poretkom Države.

Član 7, stav 4:

Država se obavezuje da, u skladu sa sopstvenim pravnim poretkom, izvrši uknjižbu svih neupisanih nepokretnosti u vlasništvo Mitropolije crnogorsko-primorske, Eparhije budimljansko-nikšićke, Eparhije mileševske, Eparhije zahumsko-hercegovačke i njihovih crkveno-pravnih lica kojima pripadaju.

Predlog izmjene: Odredbu brisati.

Obrazloženje: Ova odredba je suvišna jer je Država već obavezna da izvrši uknjižbu nepokretnosti, na osnovu zakona, konkretno, Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti i Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima. Za upis svojine i drugih stvarnih prava važi opšti pravni režim i dodatno ugovaranje ovakve obaveze za Državu bi bilo neustavno.

Ustavni sud Crne Gore je u odluci U. br. 70/09 od 20. maja 2010. utvrdio da se u postupku donošenja podzakonskih akata radi obezbjeđivanja saglasnosti sa zakonom ne mogu preuzimati odredbe zakona, odnosno uređivati pitanja koja su zakonom već uređena. Analogno tome, ne mogu se ni ovim ugovorom uređivati pitanja koja su već uređena zakonom.

Član 7, stav 5:

Samo zbog izuzetnih razloga i sa izričitim pristankom crkvenih vlasti objekti i prostori iz stava 3 ovog člana mogu biti korišćeni u druge svrhe.

Član 7, stav 6:

U objektima i prostorima iz stava 3 ovog člana državni organi ne mogu preduzimati bezbjednosne mjere bez prethodnog odobrenja nadležnih crkvenih organa, osim u slučajevima kada to nalažu razlozi hitnosti zaštite života i zdravlja ljudi.

Predlog izmjene: Odredbu brisati.

Obrazloženje: Na ovaj način se daje poseban status, tzv. eksteritorijalnosti objektima i prostorima u vlasništvu SPC. Pojam “bezbjednosne mjere” nijesu definisane ni ugovorom, niti definicija tog pojma postoji u Zakonu o unutrašnjim poslovima i Zakoniku o krivičnom postupku. Zakon o unutrašnjim poslovima u članu 41 navodi “policijska ovlašćenja, mjere i radnje”, pa bi se ova formulacija mogla tumačiti tako da se odnosi na te mjere i radnje, kojih ima preko 20, koje uključuju i pretres i dovođenje, tj. lišavanje slobode, postupke koji su zakonima propisani tako da se za njih ne zahtijeva odobrenje osobe koja se lišava slobode, odnosno, u slučaju pretresa, osobe koja se pretresa, niti držaoca stvari. Uslovi za preduzimanje ovih mjera i pravila za njihovo preduzimanje propisani su zakonom, i ugovorom se ne mogu propisivati izuzeci od primjene zakona.

Međutim, tačno je da ista odredba postoji u Temeljnog ugovoru sa Sv. Stolicom, a slične odredbe postoje i u dva druga ugovora sa vjerskim zajednicama:

1. U ugovoru sa Sv. Stolicom stoji formulacija “bez prethodnog ovlašćenja nadležne crkvene vlasti”. U ovom slučaju je riječ o međunarodnom ugovoru, koji je Crna Gora ratifikovala – potvrđen je od strane Skupštine Crne Gore i ima pravnu snagu zakona, tj. *lex specialis* u odnosu na važeće zakone.

2. U ugovorima sa Islamskom zajednicom i Jevrejskom zajednicom postoji formulacija “bez prethodnog obavještenja nadležnih vjerskih vlasti”. Ni prethodno obavještanje nije propisano zakonom, tako da i ova formulacija takođe nije u skladu s pravnim poretom, tj. policija ne bi trebalo da se obazire na ovakve ugovorne odredbe jer su ništave i ne proizvode pravno dejstvo.

3. U ugovorima SPC sa Republikom Slovenijom i Republikom Hrvatskom ovakve odredbe ne postoje, kao ni u ugovoru Svete Stolice sa Republikom Slovenijom.

Član 7, stav 7:

Prilikom održavanja bogoslužjenja ili vjerskih obreda na javnim mjestima i otvorenim prostorima (litije, hodočašća i slični crkveni obredi), nadležne crkvene vlasti će blagovremeno obavijestiti državne organe koji će osigurati javni red i bezbjednost ljudi i imovine.

Član 8

U slučaju pokretanja krivičnog ili prekršajnog postupka protiv klirika ili vjerskih službenika Crkve, državni organ koji vodi postupak će o tome obavijestiti nadležnog arhijereja.

Član 9

Tajna ispovijesti je u potpunosti i uvijek nepovrediva.

Predlog: Brisati ovaj član.

Obrazloženje: Tajna ispovijesti je vjersko pitanje, regulisano kanonskim pravom, koje država ne primjenjuje i u koje se ne miješa. Prema tome, nejasno je zašto je potrebno propisivati ovu odredbu. Istu odredbu sadrži i Temeljni ugovor Crne Gore i Svete Stolice, dok je, na primjer, ugovori Republike Hrvatske i Republike Slovenije sa SPC ne sadrže. Ako je cilj ove odredbe bio da se zaštiti tajnost ispovijesti i zabrani svjedočenje sveštenih lica pred sudom i spriječi odavanje ispovijesti koju mu vjernik povjerava kroz taj obred, ona je nepotrebna, jer takva odredba već postoji u Zakoniku o krivičnom postupku Crne Gore u čl. 108 st. 1 tač. 3. Vjerski ispovjednik je lice koje ne može biti saslušano u svojstvu svjedoka, jer bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja profesionalne tajne.

Međutim, ukazujemo da je Krivičnim zakonikom Crne Gore predviđeno krivično djelo - Neprijavljivanje pripremanja krivičnog djela (čl. 385)¹⁵, koje se odnosi i na vjerskog ispovjednika, odnosno i na saznanje koje dobije prilikom ispovijesti, jer zakonodavac nije izričito izuzeo vjerskog ispovjednika iz primjene te odredbe, kao što ga je izuzeo npr. kod krivičnog djela neprijavljivanje krivičnog djela i učinioca (vidi čl. 386 st. 3 KZCG)¹⁶. Prema tome, treba imati u vidu da Vlada vjerske službenike SPC ovim ugovorom *ne može* da izuzme od primjene člana 385 KZCG, ali oni formulacijom člana 9 mogu biti dovedeni u zabludu u tom pogledu. Ovakva odredba nije propisana ugovorima SPC sa Republikom Slovenijom i Republikom Hrvatskom, kao ugovorom Republike Slovenije sa Sv. Stolicom. Iako istu odredbu sadrži Temeljni ugovor Crne Gore sa Sv. Stolicom, smatramo da ne treba slijediti lošu praksu. Treba imati u vidu da se svaki od ugovora s vjerskim zajednicama može osporavati pred Ustavnim sudom Crne Gore.

¹⁵ Krivični zakonik Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i "Sl. list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017, 49/2018 i 3/2020), član 385 (1) Ko zna da se priprema izvršenje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna, pa u vremenu kad je još bilo moguće spriječiti njegovo izvršenje to ne prijavi, a djelo bude pokušano ili izvršeno, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

(2) Ako nije prijavljeno pripremanje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna dugotrajnog zatvora, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

(3) Za djelo iz stava 1 ovog člana neće se kazniti lice kojem je učinilac bračni drug, lice sa kojim učinilac živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat ili sestra, usvojilac ili usvojenik, kao i bračni drug nekog od navedenih lica, odnosno lice koje sa nekim od njih živi u trajnoj vanbračnoj zajednici.

¹⁶ Krivični zakonik Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i "Sl. list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017, 49/2018 i 3/2020), član 386 (1) Ko zna da je neko lice učinilo krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna dugotrajnog zatvora ili zna samo da je takvo djelo učinjeno pa to ne prijavi prije nego što su djelo, odnosno učinilac otkriveni, kazniće se zatvorom do dvije godine.

(2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i službeno ili odgovorno lice koje svjesno propusti da prijavi krivično djelo za koje je saznalo u vršenju svoje dužnosti, ako se za to djelo po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna.

(3) Za neprijavljivanje krivičnog djela ili učinioca iz st. 1 i 2 ovog člana neće se kazniti lice kojem je učinilac bračni drug ili sa kojim živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat ili sestra, usvojilac ili usvojenik, kao i bračni drug nekog od navedenih lica, odnosno lice koje sa nekim od njih živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, kao i branilac, ljekar ili vjerski ispovjednik učinioca.

Član 10

Kao neradni dani za pravoslavne hrišćane u Crnoj Gori su predviđene nedjelje i sljedeći vjerski praznici:

- Badnji dan (24. decembar po julijanskom/ 6. januar po gregorijanskom kalendaru),
- Božić i Sabor Presvete Bogorodice (25. i 26. decembar po julijanskom/ 7. i 8. januar po gregorijanskom kalendaru),
- Veliki Petak,
- Vaskrsni Ponedjeljak,
- Prvi dan Krsne slave.

Predlog izmjene: Umjesto riječi: “za pravoslavne hrišćane u Crnoj Gori” treba da stoji “za vjernike SPC u Crnoj Gori”.

Obrazloženje: Na ovaj način se ne zalazi u prava drugih pravoslavnih hrišćana u Crnoj Gori, koji nijesu vjernici SPC.

Strane ugovornice su saglasne da će zaposlenima kod poslodavca omogućiti u skladu sa aktima poslodavca korišćenje odmora u toku radnog vremena na vjerske praznike: Sveti Sava, prvi arhiepiskop srpski (14. januar po julijanskom/ 27. januar po gregorijanskom kalendaru), Sveti Vasilije Ostroški (29. april po julijanskom/ 12. maj po gregorijanskom kalendaru) i Sveti Petar Cetinjski (18. oktobar po julijanskom/ 31. oktobar po gregorijanskom kalendaru), radi učestvovanja u vjerskom obredu.

Strane ugovornice se mogu dogovoriti o eventualnim promjenama neradnih dana ukoliko se za to ukaže obostrana potreba.

Član 11

Crkva i crkveno-pravna lica imaju pravo da nasljeđuju, kupuju, posjeduju, koriste i otuđuju pokretna i nepokretna dobra, kao i da stiču i otuđuju imovinu, obavljaju privredne i druge djelatnosti prema odredbama pravoslavnog kanonskog prava i Ustava SPC, a u skladu sa pravnim poretkom Države.

U slučajevima premještanja, iznošenja iz države ili otuđenja dobara koji predstavljaju kulturnu baštinu Države, a na kojima pravo svojine ima Crkva, primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje zaštita kulturnih dobara.

Crkva može osnivati zadužbine i fondacije prema odredbama pravoslavnog kanonskog prava i Ustava SPC, a u skladu sa pravnim poretkom Države.

Predlog izmjene: Izostaviti član 11, st. 2 kao suvišan, jer je identičan članu 12 Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica, a sadržaj člana 11, st. 3 je regulisan članom 44 pomenutog Zakona. Za sve vjerske zajednice, kao i sva druga pravna lica privatnog prava, važi opšti pravni režim.

Član 12

Restitucija pokretnih i nepokretnih crkvenih dobara, oduzetih ili nacionalizovanih bez pravične naknade, biće izvršena u skladu sa zakonom koji će uređivati materiju restitucije u Crnoj Gori uz prethodni dogovor sa nadležnim crkvenim vlastima.

Strane ugovornice su saglasne da je pitanje iz stava 1 ovog člana potrebno regulisati u razumnom roku.

Nepokretnu i pokretnu imovinu koja treba da bude vraćena Crkvi u vlasništvo ili za koju će država obezbijediti pravičnu naknadu utvrdiće Mješovita komisija sastavljena od predstavnika strana ugovornica.

Član 13

Crkva ima pravo da gradi hramove i crkvene objekte, kao i da proširuje i preuređuje postojeće, a u skladu sa pravnim poretkom Države.

Država se obavezuje da omogući Crkvi saradnju sa nadležnim državnim organima prilikom izrade prostorno-planskih dokumenata u cilju stvaranja uslova za izgradnju vjerskih objekata.

Nadležni arhijerej donosi odluku o izgradnji crkvenog objekta u skladu sa pravoslavnim kanonskim pravom i Ustavom SPC i predlaže lokaciju za izgradnju objekata, a nadležne vlasti Crne Gore će prihvatiti predlog ukoliko ne postoje protivni objektivni razlozi javnog interesa.

Nadležne vlasti u Crnoj Gori neće razmatrati zahtjeve za izgradnju vjerskih objekata Crkve koji nemaju pismeno odobrenje nadležnog eparhijskog Arhijereja.

Država finansijski pomaže Crkvu, naročito obnovu i očuvanje pravoslavnih vjerskih objekata koji imaju kulturno-istorijsku vrijednost.

Član 14

Član 14, st. 1:

Država jemči Crkvi slobodu vršenja prosvjetne, kulturne, naučne, informativne, izdavačke i drugih djelatnosti koje su povezane sa njezinom duhovnom misijom, a u skladu sa pravnim poretkom Države.

Član 14, st. 2:

Država jemči Crkvi pravo da posjeduje, štampa i izdaje knjige, novine, časopise i audio-vizuelne materijale vjerskog, prosvjetnog, kulturnog i naučnog sadržaja.

Član 14, st. 3 i član 14, st. 4:

Crkva ima takođe pristup i sredstvima javnog informisanja (novine, radio, televizija, internet).

Crkva ima pravo da osniva i uređuje radio i televizijske stanice, a u skladu sa važećim zakonodavstvom Crne Gore.

Predlog: Brisati odredbe čl. 14.

Obrazloženje: Sve što je uređeno zakonom ne može biti predmet ugovora, po analogiji sa podzakonskim aktima i stavom Ustavnog suda na koji je ukazano u komentaru člana 7 stav 4. Sadržaj pomenutih odredbi sadrži Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica u članu 43: "Vjerska zajednica ima pristup javnim radio-difuznim servisima i drugim medijima, kao i pravo da samostalno ostvaruje sopstvenu informativnu i izdavačku djelatnost na neprofitnoj osnovi, u skladu sa zakonom", dok je prosvjetna djelatnost detaljno uređena glavom VI. Zakona i drugim zakonima, kako se navodi u komentaru čl. 16.

Član 15

Crkva ima pravo da u skladu sa Ustavom SPC osniva vjerske obrazovne ustanove za srednje i visoko obrazovanje sveštenika i vjerskih službenika.

Osnivanje drugih obrazovnih institucija od strane Crkve reguliše se zakonom.

Crkva ima pravo da osniva i uređuje ustanove kulture u skladu sa Ustavom SPC i pravnim poretkom Države.

Finansiranje prosvjetnih i kulturnih ustanova u Crnoj Gori, čiji je osnivač Crkva, kao i status njihovog osoblja i korisnika (lica koja ih pohađaju), bliže će se urediti posebnim sporazumom u skladu sa pravnim poretkom Države.

Član 16

Član 16, stav 1:

Država jemči pravo roditeljima i staraocima da svojoj djeci obezbijede vjersko obrazovanje u skladu sa sopstvenim uvjerenjima.

Predlog: Brisati član 16, stav 1.

Obrazloženje: Ova garancija je preciznije propisana Zakonom o slobodi vjeroispovijesti i pravnom položaju vjerskih zajednica¹⁷, koji u poglavlju IV. Vjerska pouka i vjerske škole, u članovima 51-57 detaljno reguliše ovo pitanje. U članu 52 se navodi: "Roditelji imaju pravo da vrše vjersku pouku svog djeteta u skladu sa svojom vjerom ili uvjerenjima, poštujući fizički i psihički integritet djeteta." U članu 51, stav 2 se navodi: "Za učešće maloljetnika u vjerskoj pouci potrebna je saglasnost roditelja, odnosno staratelja, kao i saglasnost maloljetnika ukoliko je stariji od 12 godina života." Za argumentaciju u prilog tome da ugovor ne treba da sadrži odredbe već propisane zakonom, vidi gore, pozivanje na odluku Ustavnog suda Crne Gore u komentaru člana 7, stav 4.

Član 16, stav 2:

Pravoslavna vjerska nastava u javnim školama može se regulisati, u skladu sa pravnim poretkom Države.

Predlog: Brisati član 16, stav 2.

Obrazloženje: I odredba stava 2 je suvišna, jer Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica i Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju¹⁸ detaljno regulišu pitanje vjerskog obrazovanja u Crnoj Gori. Ovako formulisana odredba može dovesti do pogrešnog tumačenja. Prije svega, ne može se propisati „u javnim školama“, jer javne škole su i osnovne škole i srednje škole (gimnazije, stručne srednje škole, umjetničke srednje škole itd), a vjerska nastava je dozvoljena samo u srednjim vjerskim školama koje su licencirane. Član 54 Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica

¹⁷ Član 51. st 2: "Za učešće maloljetnika u vjerskoj pouci potrebna je saglasnost roditelja, odnosno staratelja, kao i saglasnost maloljetnika ukoliko je stariji od 12 godina života."

¹⁸ Sl. list RCG, br. 64/2002, 31/2005 i 49/2007 i "Sl. list CG", br. 4/2008 - dr. zakon, 21/2009 - dr. zakon, 45/2010, 40/2011 - dr. zakon, 45/2011, 36/2013 - odluka US, 39/2013, 44/2013 - ispr. i 47/2017)

propisuje: „Vjerska zajednica može da osniva vjerske škole svih nivoa obrazovanja, osim osnovne škole, koja je po zakonu obavezna, kao i domove za smještaj lica koja se školuju u tim ustanovama.” Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju ovo pitanje precizno reguliše članom 5: „U javnoj ustanovi i u ustanovi kojoj je dodijeljena koncesija za izvođenje javno važećeg obrazovnog programa obrazovanje i vaspitanje je svjetovnog karaktera. U ustanovi iz stava 1 ovog člana nije dozvoljeno religijsko djelovanje osim u ustanovama koje su licencirane kao srednje vjerske škole.” U nastavku se u čl. 5a istog Zakona pojašnjava: “Srednje vjerske škole koje izvode javno važeće obrazovne programe imaju status srednjih škola. Javne isprave (diplome) koje izdaju ustanove iz stava 1 ovog člana su javno važeće i uvažavaju se za nastavak obrazovanja.” Ova odredba je takođe argument da SPC nijesu potrebna posebna javnopravna ovlašćenja za izdavanje učeničkih diploma, sertifikata i sl., jer takve dokumente izdaju licencirane srednje vjerske škole i na osnovu Opšteg zakona o obrazovanju država te dokumente priznaje.

Član 17

Član 17, stav 1:

Crna Gora jemči Crkvi pravo **na pastirsku brigu o pravoslavnim** vjernicima u oružanim snagama i policijskim službama, kao i onima koji se nalaze u zatvorima, javnim zdravstvenim ustanovama, sirotištima i svim ustanovama za zdravstvenu i socijalnu zaštitu javnog i privatnog tipa.

Predlog: Riječi “pastirska briga” ili definisati pojmovnikom, ili zamijeniti riječima “vjerska duhovna briga”.

Riječi “o pravoslavnim vjernicima” zamijeniti riječima “o vjernicima SPC”.

Obrazloženje: Zakon o slobodi vjeroispovijesti u čl. 46-48 koristi termin „vjerska duhovna briga”. Termine je potrebno u što većoj mjeri prilagoditi pravnom poretku Crne Gore. Iste zamjerke važe i za ugovore sa ostalim vjerskim zajednicama, s tim što ugovor sa Islamskom zajednicom bar sadrži pojmovnik – sva vjerska terminologija je objašnjena.

Ovim ugovorom ne treba regulisati prava pravoslavni hrišćana koji nijesu vjernici SPC.

OVO JE POSLJEDNJA PRIMJEDBA NA UGOVOR. SLIJEDI OSTATAK UGOVORNIH ODREDBI.

Član 17, stav 2:

Nadležni državni organi obezbjeđuju, u dogovoru sa nadležnim crkvenim vlastima, uslove da se pravoslavnim vjernicima omogući ostvarivanje slobode vjeroispovijesti, kao i bogoslužbeni prostor i posnu hranu za pravoslavne vjernike u bolnicama, zatvorima, vojsci, policiji, đlačkim, studentskim i staračkim domovima.

Član 18

Crkva ima pravo da osniva dobrotvorne i socijalne ustanove i organizacije u skladu sa pravnim poretkom Države.

Ustanove iz stava 1 ovog člana svoju unutrašnju organizaciju i način rada regulišu statutima odobrenim od strane nadležne crkvene vlasti, i imaju isti pravni položaj kao i državne ustanove iste namjene.

Strane ugovornice mogu zaključiti posebne ugovore o međusobnoj saradnji državnih i crkvenih dobrotvornih, socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih i sličnih ustanova.

Član 19

U cilju praćenja primjene Ugovora i unapređenja saradnje između strana ugovornica obrazovaće se Mješovita komisija sa jednakim brojem predstavnika.

Mješovita komisija se sastaje po potrebi, a najmanje jednom u šest mjeseci.

Ugovor se zaključuje na neodređeno vrijeme, a može se mijenjati saglasnošću strana ugovornica.

Član 20

Ugovor je sačinjen u četiri istovjetna primjerka od kojih se po dva nalaze kod svake strane ugovornice.

Ugovor stupa na snagu danom potpisivanja.

Ugovor će se objaviti u "Službenom listu Crne Gore" i „Glasniku“ – Službenom listu Srpske Pravoslavne Crkve.

u

za Crnu Goru

za Srpsku Pravoslavnu Crkvu